

8. Хайек Ф. Дорога к рабству / Фридрих Хайек; пер. с англ. М. Гнедовского. – М.: Астрель: Полиграфиздат, 2012. – 317 с.

9. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие / Ю. Хабермас // СПб., 2000. – 320 с.

SUMMARY

The process of forming and recreation of the human wealth is examined. The effect of social activity on the forming of the human wealth is defined. The basic constituents of the human wealth are set.

О. П. ХЛИСУН

ПРОБЛЕМА АРІЇЗМУ В СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Метою дослідження аріїзму на сучасному етапі розвитку суспільства стає з'ясування його істинного внутрішнього змісту, світоглядної системи, виявлення матеріального носія арійського світогляду та сутності його впливу на формування менталітету сучасних індоєвропейських етнічних груп, а також розвінчання безпідставних міфів щодо існування «вищої раси», на базі яких створюються різного роду ідеологічні інсинуації та антисоціальні угруповання (неофашистські, анархістські тощо).

Поняття аріїзм набуло свого теоретичного розвитку спочатку в працях антропологів та расологів (Й.Денікер, Г.Гюнтер та інші) [1], [2]. Лише в останні десятиліття, після довгих років мовчання та фактичної заборони на тематику, що за часів Радянського Союзу асоціювалася з фашизмом, отримало продовження вивчення витоків європейської цивілізації. Теоретичні засади явища аріїзму продовжують розвиватися в дослідженнях з усної народної творчості, етнічної міфології, письмових релігійних джерел, порівняльно-лінгвістичного аналізу різних мовних родин (індоєвропейських та неарійських), і все більше знаходиться артефактів на підтвердження існування арійського впливу на формування культури і свідомості індоєвропейських та інших етносів (В.Абаєв, Г.Бонгард-Левін, Е.Грантовський, П.Рау, М.Лисенко, Г.Зданович, В.Сафронов, Л.Залізник, Г.Казакевич) [3], [4], [5].

Вивчення аріїзму та виявлення матеріального носія цієї системи світогляду передбачає багатоаспектний аналіз (расологічного, лінгвістичного, аксіологічного, ономаціологічного, мовно-літературного, міфологічного, історико-археологічного, геологічного, філогенетичного, антропологічного, ностратичного та атрибутивного аспектів), у ході якого кристалізується зміст і сутність явища.

Розглядаючи аріїзм як соціокультурний феномен, треба виділити й усвідомити спільне та відмінне між такими поняттями як аріїзм та нордизм. З теорією нордичної раси як носія арійської ідеї зустрічаємося в роботах з расології (Г. Гюнтера, В. Авдєєва та ін.) [1], [2].

Поняття аріїзм у сучасному соціально-філософському розумінні є більш широким по відношенню до нордизму. Аріїзм відображає ставлення особистості, групи або цілого етносу (будь-якої індоєвропейської нації) до власної національно-расової приналежності, власну самоідентифікацію. Нордизм самою назвою вказує на суто північно-європейське походження етносів, які складають білу расу як носіїв певної ідеології та етнокультури. Причому кожен ідеолог осмислює межі цієї спільноти на власний розсуд та співвідносно до тих цілей і завдань, які має на меті.

З поняттям аріїзму тісно пов'язане також поняття раси. На думку Г.Гюнтера та інших расологів, саме нордична раса колись сформувала основні етноси серед індоєвропейців Європи (греки, римляни) та Азії (індійці, іранці, белуджі та афганці, перси, таджики, вірмени та інші народності), а також зумовила певний вплив на формування їх держав та культур.

Слово «раса» вперше зустрічається у ведичній літературі («Натья-шастра», «Веданта-сутра», «Бхагават-гіта») як богословське поняття [6], у європейській практиці – у роботах зі скотарства Ф.Грізоне (1552) і Г.Вінтера (1672), агронома О. де Серра (1660) та оксфордському санскрито-англійському словнику за редакцією М.Моньєра-Вільямса [2]. Французський етнограф та мандрівник Ф.Берньє (1672) вперше використав поняття для визначення відмінностей серед людських племен. На рівні філософії історії відомі німецькі вчені – філософи Г.Лейбніц (1700), І. Кант (1775) та історик

Й.Гердер (1784) – ввели термін «раса» у філософську науку й обґрунтували як категорію філософії [1], [2].

Шведський природознавець К.Лінней у 1735 р. почав використовувати терміни *homo europaeus* (людина європейська) та *homo albus* (людина біла), а у 1746 р. створив першу расову класифікацію. Й.Блюменбах у 1776 р. в інтересах класифікації почав використовувати краніометричні дослідження черепів різних етнічних груп.

Зміст терміна «раса» розвивали у своїх роботах Ж.Ламарк (1809) та Ж.Кювье (1800), перші расові класифікації належать А.Ретціусу (1842), Ч.Дарвіну (1859), Т.Гекслі (1870), Й.Денікеру (1900) та іншим антропологам і природознавцям [1], [7], [8].

Поняття «арії» почали використовувати лінгвісти (першим - М. Мюллер у 60-х рр. XIX ст.) та антропологи [1], [2]. Так Л.Крживицький у монографії «Антропология» (1896) висунув припущення, що «В епоху курганів, від Олонецька до Києва та Курська, від Москви до Польщі жив довгоголовий та чистий у расовому відношенні народ, швидше за все – білявий» [1, с. 58], [9].

Після обґрунтування Ж.Ламарком ідеї спадковості, П.Топінар, О.Еккер, А.Богданов, Т.Ельзенханс, Л.Вільзер, Л.Вольтман, О.Аммон, Р.Вірхов, журнал «Політико-антропологічний огляд» (1902-1922 р.) своїми дослідженнями стимулювали інтерес науковців до расової ідеї та вивчення її ролі в соціально-історичному та політичному розвитку цивілізацій [8], [10], [11]. Радянський антрополог Г.Дебєц виявив розповсюдженість явища метопічних швів (внаслідок швидкого росту мозку) на черепах серед народів Європи та Росії, а також у похованнях американських індіанців – 24 % та етрусків - 26 % [1]. Г.Ретціус, К.Джакоміні, А.Вейсбах, П.Топінар, Д.Зернов та інші зробили висновок, що народи, які називаються арійськими, здатні до наук, зокрема вирізняються математичними здібностями [1], [7]. Сучасний дослідник Ю.Беневоленська у статті «Расові варіації ознак черепного склепіння» констатувала факт, що за показниками лобно-сагітального індексу (ЛСІ) європеїди найбільш консолідована раса, значні розбіжності спостерігаються в межах монголоїдної раси [12].

Расові теоретики єврейського походження В.Ратенау («Роздуми», 1908), С.Рейнах («Походження аріїв, історія суперечок», 1892), І.Цольшан («Расова проблема», 1914) «спробували пояснити існування білявих євреїв домішкою крові аморитян, а також свідчили про розповсюдження білявих типів серед інків, мешканців Північної Америки, Яви, островів Тихого океану та Малійського архіпелагу» [1, с.108].

Антропология стала тим підґрунтям, на якому утворився цілий напрямок нової ідеології – расової теорії, у витоків якої стояли француз А. де Гобіно, німець Ф.Клемм та російський вчений С.Єшевський, які підкреслювали значення європеїдної раси в житті народів, що говорять індоєвропейськими мовами.

Далі Х.Чемберлен у творі «Основи XIX століття» (1899) представив результати проведеного ним аналізу історії світової цивілізації з точки зору внесків у неї певних расових типів. Дехто невинувачував Х.Чемберлена, як потім і Г.Гюнтера, у створенні підвалин нацистської ідеології. Проте сам він писав, що «...мир у Європі задля блага усієї білої раси може бути досягнутий лише на основі кельто-германо-слов'янського союзу» [1, с. 104].

Ідеї попередників у Німеччині на початку XX століття популяризували також Л.Вольтман, К.Штрац, Л.Шеман, О.Рехе, О.Фішер, В.Грьонбек, Г.Шютте, створюючи певні уявлення про арійський світ [13].

Й.Денікер («Людські раси», 1900) ввів у використання термін «нордична раса» та дав визначення «антропологічного типу». Історично складена комбінація антропологічних типів, на думку автора, являє собою продукт соціального розвитку – етнос, і той тип, який домінує в ньому, потім формує фізичний та духовний вигляд кожної національної спільноти. Проте сам Й.Денікер писав: «Не може бути й мови про арійську расу, можна лише говорити про сім'ю арійських мов та, мабуть, про первісну арійську цивілізацію» [1, с. 90].

На цій основі наприкінці XIX століття в галузі філософії виникає новий напрям – антропосоціологія. Польський вчений Л. Крживицький висловив новизну підходу так: «На думку расової історіософії, якщо б не було даної раси, то не існувало б і відповідних цивілізацій» [1, с. 30], [14].

Так поняття «раса» стає поряд з поняттями «етнос», «народ», «нація» сферою компетенції соціально-філософського дослідження. Виникає принципово нова гілка філософії, яка починає

тлумачити буття через призму фізично-аксіологічних реалій раси. Це відгалуження набуває стрімкої популярності й починає претендувати - в умовах європейської кризи часів двох світових війн - на роль нового світогляду.

На протигагу іншим науковцям, публікації таких німецьких пропагандистів як Е. Крік, Л. Вільзер та Л. Вольтман, які претендували на роль ідеологів нордичної раси, саме й визначили потім деградацію усїєї західноєвропейської демократії, яка переросла в нацизм [1], [11], [13].

Проте на базі расових досліджень спочатку вимальовується арійська ідея та її зміст, і саме в цьому розділі вперше була накопичена найбільша кількість фактів, які відображають сутність ідеалів і прагнення народів, які сьогодні розмовляють індоєвропейськими мовами та мають особливу, притаманну цій групі систему цінностей і духовних орієнтирів.

Так народилася «мрія про надлюдину», яка в сучасному світі набула трансформації й отримала гіперболізацію в ідеях кінематографістів, деяких ідеологів, зокрема В.Авдєєва, неонацистських течіях, а також реалізується в різного роду військових проектах. Треба зазначити, що майже нічого спільного зі справжньою ідеєю вдосконалення й звеличення людини, ці проекти насправді не мають, бо керуються певною метою і завданнями щодо досягнення окремими угрупованнями провладних інтересів.

Свого роду трансформацією ідеї «досконалої людини» можна вважати неослов'янство, неоязичництво, а також характерництво. Тут ідея реалізується зовсім іншими шляхами і методами – через повернення до першоджерел людства, зокрема власного роду, до життя у гармонії з природою та її законами, досягнення тілесного і психічного здоров'я, а також розвиток надможливостей через самовдосконалення людини.

З точки зору змісту арійської ідеї надзвичайно цікавими є дослідження расового теоретика Г.Гюнтера – «Расология Європи» (1925), «Нордична ідея» (1927), «Расология німецького народу» (1942) та інші. У період духовного і фізичного занепаду європейських народів (між двома світовими війнами) у своїх книгах автор висловлював занепокоєння й застерігав щодо можливості зникнення цієї «вищої» раси, яку автор розумів як носія європейської культури та ідеології. Митець ратував за арійське мислення – цілісну світоглядну систему, на протигагу східній свідомості, яка пропагувала відірваність душі від тіла. Природною формою арійського мислення, за твердженням автора, є язичництво з його обумовленістю реаліями життя Півночі континенту, відчуттям батьківщини, прагненням до шляхетності, відсутністю догм та безпосереднім зв'язком з богами, яких арійці вважали своїми пращурами, піклуванням про тіло та несприйняттям вчення про його гріховність, а більш за все – зв'язком з вічними законами природи у звичаях та традиціях, думках та поведінці [2].

Поряд з цим у французському словнику імені П.Ларусса (1932) вперше з'являється термін «расизм» як негативна оцінка досліджень людських рас. Після Другої світової війни окремі питання расології (термін «расология» не вживався) розглядалися на шпальтах журналів «Вопросы антропологии», «Советская этнография», «Генетика», а також у працях В.Авдієва («История Древнего Востока», 1948), Т.Тота і Б.Фірштейна («Антропологические данные к вопросу о великом переселении народов. Авары и Сарматы», 1970). «Велике переселення», на думку авторів, було лише черговою хвилею міграції білої раси на просторах Євразії. Вчені В.Гінзбург та Т.Трофимова у труді «Палеоантропология Средней Азии» (1972) писали: «Вивчення динаміки расогенезу може віднайти ключ до розуміння етногенезу» [Цит. за 1, с. 36].

На підставі расологічних досліджень виникає напрям антропоестетики (Ф.Тернер, Е.Пеппель та інші). На цій основі німецький філософ, засновник характерології Л.Клагес робить висновок, що дух людини може виражати історичні реалії епохи, у той час як душа, закладена пращурами, є вираженням позачасової расової сутності [1]. Своїми роботами з різних напрямів расології спеціалісти, зокрема Г.Хіть та В.Авдєєв, стверджують можливість дослідити на новому рівні процеси формування та взаємодії расово-етнічних спільнот. Проте суттєвим недоліком концепцій расових філософів є відсутність філогенетичного аспекту розвитку расових груп, недооцінка значення попередніх доарійських цивілізацій та впливу духовного чинника на формування свідомості особистості.

Термін «арійці» вже на початку минулого століття расологи, філологи та антропологи (Б.Грозний, Г.Гюнтер та інші) намагалися вилучити з расових класифікацій. Так поняття поступово відійшло до галузі лінгвістики, культурології та порівняльного релігієзнавства. А для назви антропологічного типу представників північноєвропейської раси став застосовуватися термін

«нордичний», внаслідок чого відбулося остаточне звуження поняття та викривлення сутності арійського носія.

На межі століть XX-XXI знову расові питання постають доволі гостро. Проблема сучасної расології полягає в тому, як саме сприймати расову теорію. Як об'єктивну точку зору, яку можна застосувати під час вивчення історичних процесів та цивілізацій, у медичному спрямуванні тощо, або як пошук та виправдання переваги однієї «панівної» раси над іншими?

Автор статті «Про наших предків замовте словечко, або «Від «Психології українського народу» до «Арійського стандарту»» Г.Бердник також задається питанням «звідки пішли індоєвропейські народи, а з ними й загальноєвропейська цивілізація» [15]. Так, М.Гімбутас була впевнена, що європейська цивілізація починалася з території нинішньої України [16]. Проте звідки тут узялися арії, мова не йде.

Нова книга І.Каганця «Арійський стандарт» [17] – претендує на працю з сучасної расології українців. Її автор робить спробу створити теорію рас та етнічну історіографію Русі-України і слов'янського етносу. Але виходить дуже абстрактний аналіз, заснований швидше на здогадках та асоціаціях, ніж на конкретних фактах.

Ю.Канигін, у свою чергу, в публіцистичному творі «Шлях аріїв: Україна в духовній історії людства» пропонує «альтернативний» варіант розвитку історії.

Треба також зауважити, що у «Слові о полку Ігоревім» згадується звернення, яке було титулом сміливого воїна: буй-тур, яр-тур. І це, вочевидь, не нордична культурна традиція, а індоіранська, як і сама приналежність слов'янських мов до східної групи сатем (напроти вагу кентум) [5]. Тож ототожнювати слов'янську, нордичну та індоіранську культуру неможливо, бо навіть за часовими показниками арійська, нордична та слов'янська етнічні групи були сформовані в різні часи, хоча витoki усіх названих етнокультурних груп єдині – протоіндоєвропейські. Ще скіфи та греки усвідомлювали відмінність між їхніми етносами, між їхніми мовами, і разом з тим мали багато спільних культурних рис та тісні зв'язки. Це може пояснюватися тим, що їх пращури йшли до Європи різними шляхами та в різні часи, покинувши колись єдине етнічне ядро [3].

Інший сучасний дослідник О.Губко теж порушує тему «своїх коренів, походження прашурів» тощо, але, на протипагу І.Каганцю, надає перевагу духовно-культурним цінностям і вважає, що «любов повинна нею (національною ідеєю) керувати, а не бажання «стандарту» [18].

Питаннями походження українського етносу сьогодні займаються Л.Залізняк та Г.Казакевич, відомі як учасники проекту «ДНК-портрет нації» [4], [19]. Г.Казакевич арійський елемент пов'язує винятково з появою на цих територіях кельтів.

Таким чином, расологи, визнаючи расу як першооснову та намагаючись її обмежити певними рамками, не звертали увагу на те, що протягом історії розвитку людських типів «*homo sapiens*» мали відбуватися певні зміни і в зовнішньому вигляді племен (на що вказують сучасні антропологічні реконструкції та генетичні дослідження), які розповсюджувалися на теренах континентів углиб і вшир, усе далі відходячи від основного ядра та набуваючи нових індивідуальних ознак. Використовуючи лише верхівку айсберга, яким на сучасному етапі розвитку є сама расологія, дехто користується її висновками в суто ідеологічному напрямку. Сьогодні треба визнати факт «вимирання» Європи, тобто зменшення її корінної раси внаслідок різного роду причин. При цьому не останнє місце належить ідеології самої білої раси, а саме – демократичних свобод для сексуальних меншин, підвищення дітородного віку та повної свободи сексуальних відносин, які, насправді, несуть у собі неабияку загрозу здоров'ю та репродуктивній функції людини.

Позитивними моментами расологічних досліджень є такі результати: расологи виокремили в різних прадавніх цивілізаціях культурного носія – людину європеїдного типу, визначили кілька хвиль міграцій протоєвропейського населення на територіях Євразії та інших континентів, спробували відтворити психологічний образ цього носія. Але пов'язали його лише з останньою великою хвилею індоєвропейських мігрантів – аріями, як носіями певного світогляду та загальної системи знань прашурів, що була вже сформована та зафіксована ними в письмових джерелах. Проте дослідники обмежили «арійського носія» рамками нордичного типу.

Треба наголосити, що протягом десятків тисячоліть неодноразово відбувалися культурні переселення на теренах континенту (що підтверджують останні генетичні дослідження) [20]. І хвиля переселенців з

Півночі була далеко не єдиною в історії людства. Майже всі дослідники пишуть про прийдешні арійські народи, але далеко не всі згадують про автохтонні культури, які могли знаходитися на нижчих сходинках загального розвитку цивілізації. Проте їх вплив не міг бути непомітним. На кожній окремій території створювалися свої неповторні культурні осередки. Історії також відомі високорозвинені доарійські цивілізації – Хараппа, Елам інші.

Більш того, сама арійська культура та світогляд увібрали в себе спільні надбання пращурів і стали концентрованим продуктом спільного соціогенезу - соціального розвитку та взаємодії різних рас, тобто організмом вищого щабля організації. З цього приводу у своїй рецензії до другого видання книги Г. Гюнтера «Вибрані роботи з расології» («Избранные труды по Расологии») професор Г.Дерягін зауважив, що «людина за своєю сутністю є не просто біологічною істотою – це біосоціальний феномен... Соціальне середовище, суспільні ідеології та прийнятий більшістю стиль життя завжди визначали й будуть визначати те, що ми називаємо соціогенезом» [2]. Тож, головним чинником розвитку цивілізації та культури можна вважати біосоціогенез. І арійський вплив відіграв важливу роль у становленні історичних та сучасних культур євразійського континенту.

Ідеологи нордичної раси постійно намагалися обґрунтувати теорію механічного відбору для «покращення» своєї раси, і таким чином принизили саму расову ідею розвитку соціуму до рівня біологічного. Але в питаннях ідеології треба бути обережними, бо ними можуть скористатися як науковці, так і різного роду політичні сили, які прагнуть провести «корегування расового складу» країн.

Однак, у результаті попередніх досліджень расологів, антропологів та інших фахівців стає можливим виділити головні положення арійської ідеї.

Аріїзм – цілісна світоглядна система знань та цінностей, характеризується спільними рисами, у яких арійський дух намагається досягти вищого щабля розвитку відповідно до усвідомлення гармонійного взаємозв'язку елементів парадигми «Рід – Природа», і має вираження в певних символах та атрибутах. Для індоарійської спільноти (як східної, так і нордичної), є характерною загальною біосоціокультурною програмою, яка виражається у спільних моральних цінностях та орієнтована на: соціальний аристократизм, гуманізм, героїзм, волелюбність, встановлення світового ладу; фізичне і моральне здоров'я, прагнення гармонії та досконалості в собі і навколо себе; активну життєву позицію, здатність діяти, боротися, творити й розвиватися, змінювати світ навколо себе, відповідно до власних знань та уявлень; відповідальність за власні думки, слова та дії; розвиток і життя в гармонії з природою.

Арійська культурна спільнота характеризується здатністю до наук, зокрема точних математичних та орієнтацією усієї культури та мистецтва на створення фізичного ідеалу краси в собі і форм досконалості навколо себе. До того ж у кожній національній спільноті індоєвропейської сім'ї ця програма набувала й набуває конкретних етнічних рис й реалізовується по-своєму.

Тож расові мислителі періоду XIX-XX століть не змогли побачити рівність ідей аристократизму, які перегукуються зі спадковими цінностями усіх нащадків індоарійської спільноти. Цей арійський дух не має нічого спільного з навіженою охлократією або анархізмом та уособлюються в ідеї державності. При цьому арійське мислення проявляється як у середовищі інтелігенції, так і в середовищі селянства, які вважаються найбільш стабільними верствами у своїх ціннісних орієнтирах.

Треба також зауважити, що всі відомі расологи та філософи розглядали расову ідею лише в рамках власної національної приналежності. Нордизм характерний для ідеологів германських та російських. Українські дослідники трипільської спадщини вбачають найбільшу концентрованість духовного європейського потенціалу саме на цій території. Казахи визначають свій аріїзм у спадщині великого Чингісхана. Більшими реалістами сьогодні виявилися індійці, які розуміють значення впливу спільних соціокультурних надбань на державотворчі процеси та розвиток науки на теренах Бхарати.

У генезисі арійської ідеї також спостерігаються два протилежні процеси. Залежно від цілей, спрямування та результатів аріїзм може характеризуватися як: конструктивний та деструктивний. Спираючись на спільні базові принципи, мета цих напрямів діаметрально протилежна: у першому випадку – це виховання і створення досконалої людини, в іншому – «мрія про надлюдину», яка панує над усім світом.

Конструктивний аріїзм може реалізовуватися у формі національної самосвідомості, ідентифікації цілого етносу, або окремого його представника, через усвідомлення власних досягнень у різних галузях суспільної та науково-технічної діяльності, можливості пишатися приналежністю до своєї нації (таким є неослов'янський, індуїстський аріїзм, новоказахські течії).

Деструктивний аріїзм спостерігається у проявах нацистської ідеології, починаючи від німецького фашистського націонал-соціалізму, до сучасних течій неонацизму – скінхедів, анархістів тощо. Він ґрунтується на засадах пошуку доказів переваги однієї раси над іншими, приниженні інших етносів, ствердженні їх неповноцінності та несхильності до розвитку. Зазвичай деструктивний аріїзм будується на нестачі власних знань або їх приховуванні.

Сьогодні в суспільстві спостерігаються прояви обох напрямків. Ідеї прогресивного аріїзму виявляються на рівні національної самоідентифікації слов'яно-арійських та індоарійських етносів, у широкому сенсі – носіїв європейської культури та ідеології. Формою втілення деструктивного аріїзму є відродження течій неофашизму.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Авдеев В. Б. Расология. Наука о наследственных качествах людей / Владимир Борисович Авдеев. – [2-е изд., доп.]. – М.: Белые альвы, 2007. – 672 с.
2. Гюнтер Г. Ф. К. Избранные работы по расологии / Ганс Ф. К. Гюнтер. – [2-е изд., доп. и проиллюстр.]. – М.: Белые альвы, 2005. – 576 с.
3. Бонгард-Левин Г. М. От Скифии до Индии. Древние арии: мифы и история / Г. М. Бонгард-Левин, Э. А. Грантовский. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М.: Мысль, 1983. – 206 с.
4. Залізняк Л. Л. Від склавинів до української нації / Леонід Леонідович Залізняк. – [2-е вид., доп.]. – К.: Бібліотека українця, 2004. – 256 с.
5. Лысенко Н. Н. Асы-Аланы в Центральной Азии: Центральноазиатский аспект раннего этногенеза алан: [Автореферат диссертации кандидата исторических наук Северо-Осетинского государственного университета им. К. Л. Хетагурова] / Николай Николаевич Лысенко. – Владикавказ, 2001. – 346 с.
6. Столепестковый лотос: антология древнеиндийской литературы / [Пер. с санскрита и древнетамильского; сост., вступит. статья Серебрякова И. Д.]. – М.: Восточная литература, РАН, 1996. – 415 с.
7. Русская расовая теория до 1917 года: сборник оригинальных работ русских классиков / [Ред. В. Б. Авдеев]. – М.: ФЭРИ-В, 2004. – 720 с.
8. Ламарк Ж. Б. Философия зоологи / Жан Батист Ламарк; [пер. с франц. С.В. Сапожникова; ред. и биографический очерк В. П. Карпова; вступ. статья В. Л. Комарова]. – М.-Л.: Биомедгиз, 1935. – 330 с.
9. Крживицкий Л. Антропология / Людвиг Крживицкий; [пер. с польск. С.Д. Романовского-Романько; ред. Р.И. Сементковский]. – СПб, 1896. – 350 с.
10. Богдановъ А. П. Материалы для антропологии курганного периода в Московской губернии / Анатолий Петрович Богдановъ. – М., 1867. – 177с.
11. Расово-антропологическая школа (или Антропосоциология) // Философский словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.philosophydic.ru/rasovo-antropologicheskaya-shkola-ili-antroposociologiya>
12. Беневоленская Ю.Д. Проблема выявления сапиентной и неандертальской линий на ранних стадиях эволюции // Курьер Петровской Кунсткамеры. — Вып. 8-9. – СПб, 1999. – С. 62-77.
13. Вольтман Л. Политическая антропология. Исследование о влиянии эволюционной теории на учение о политическом развитии народов / Людвиг Вольтман; [пер. с нем. Г.Г. Оршанского]. – СПб, 1905. – 268с.
14. Крживицкий Л. Физическая антропология / Людвиг Крживицкий; [пер. с польского]. – СПб: Изд-е О.Н. Поповой, 1900. – 168с.
15. Бердник Г. Про наших предків замовте словечко, або Від «Психології українського народу» до «Арійського стандарту» / Громоваця Бердник // Книжковий огляд. – 2004. – №7-8. – С. 56-60.
16. Гимбутас М. Славяне. Сыны Перуна / Мария Гимбутас; [пер. с англ. Ф. С. Капицы]. – М.: ЗАО «Центрполиграф», 2003. – 216 с.

17. Каганець І. В. Арійський Стандарт: українська ідея епохи великого переходу / Ігор Каганець. – К.: А.С.К., 2004. – 357 с.
18. Губко О. Психологія українського народу / Олексій Губко. - К.: ПВП «Задруга», 2003. – 400 с.
19. Казакевич Г. Відгомін карників: Військові традиції давніх кельтів на землях України, IV-I ст. до н. е. [Електронний ресурс] / Геннадій Казакевич. - К.: Темпора. – 2008. – 112 с. – Режим доступу до книги: <http://nestor-ua.org/publish/carnix/carnix-ua.html>
20. Малярчук Б.А. Филогеографические аспекты изменчивости митохондриального генома человека / Б. А. Малярчук, М. В. Деренко // Вестник ВОГиС. – 2006. – Т.10, №1. – С. 41-56.

SUMMARY

More and more artifacts prove the Aryan influence on the formation of the culture and world view of Indo-European and other groups. But the processes of national-cultural identifications in Slavic countries, specifically in Ukraine, Russia, Poland, sometimes acquire contradictory character. The study presented in the article "The problem of ariizm in social science literature" is aimed to clarify content of ariizm phenomenon, its system of world view, identify the bearers of Aryan philosophy and the nature of its influence on shaping the mentality of modern Indo-European ethnic groups, as well as dispelling unfounded myths about existence of a "superior race", which are based on various ideological insinuations and form the ideology of different antisocial groups (neo-fascist, anarchist etc.).

О.Г.СЛАДНЕВА

ФАКТОРЫ, ОПРЕДЕЛЯЮЩИЕ ФОРМИРОВАНИЕ И ВОЗМОЖНОСТЬ РЕАЛИЗАЦИИ ХАРИЗМЫ У ЛИЧНОСТИ

Харизма... Как много сейчас говорят о ней. Кругом все только и повторяют это по-своему красивое, звучное и модное слово. Однако большинство людей не сможет объяснить его истинного значения, называя харизмой то внешнюю привлекательность, то чудаковатость. «Высокий» смысл давно забыт и сегодня харизма стала слишком обыденной, поверхностной, даже пустой. Встречается в основном она в политике (бережно собранная штатом PR-менеджеров при помощи психологических технологий воздействия), в религии (секты и, опять-таки, психологические технологии воздействия на верующих и «ищущих Бога»), в массовой культуре (шоу-бизнес и «раскрутка» всех, кто очень хочет прославиться, снова не без применения психологических технологий воздействия). Выходит, что сегодня харизму очень легко «создать», но, к счастью, только искусственную. Естественную харизму не нужно создавать. Она уже существует, ее лишь нужно развивать, причем, на протяжении всей жизни.

Основ харизматического влияния в своих исследованиях, так и или иначе, касались Э. Трельч, М. Вебер, С. Московичи, Э. Гидденс, Л.Н. Гумилев, Г.В. Плеханов, С. Айзенштадт, В.Д. Плахов, А.М. Орехов, К.Г. Фрумкин и др. В вопросе «врожденности–приобретенности» харизмы также интересны исследования М. Вебера, О.Ф. Кабэйн, Н. Энкельманна, Р. Риджио. Однако, механизм развития харизмы у личности, к сожалению, все еще остается неясным.

Цель статьи – выявить факторы, определяющие формирование и возможность реализации харизмы у личности.

Кому же все-таки дано владеть харизмой, а кому нет? Изначально харизма трактовалась как «божья благодать», доступная лишь избранным. Способность повести людей за собой, заразив их своей идеей, действительно дана не каждому, но это вовсе не означает, что на подобное априори способны лишь единицы. Причиной этому является нераскрытость харизмы у личности. То есть, в каждом человеке есть та самая «искра», из которой при определенном условии может «возгореться пламя». А условием этим является совпадение ряда внутренних и внешних факторов, обуславливающих формирование и возможность реализации харизмы у личности. Рассмотрим эти факторы (см. табл. 1).